

ПРОТОКОЛ

48-го засідання Робочої групи з розгляду проблемних питань суб'єктів первинного фінансового моніторингу - небанківських установ та аналізу ефективності заходів, що вживаються ними для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (заочний формат)

м. Київ, Держфінмоніторинг

13 липня 2020 року

Питання, які включені до протоколу, надійшли від: ТОВ «Компанія з управління активами «АЛЬТУС АССЕТС АКТИВІТІС», Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців», Української асоціації інвестиційного бізнесу, нотаріусів.

Відповіді на питання, які включені до протоколу, сформовані Держфінмоніторингом за участю Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців».

За результатами узгодження та узагальнення пропозицій членами Робочої групи вирішено:

1. Взяти до відома інформацію щодо узгодження спільної позиції з наступних питань:

Питання 1. Особливості визначення кінцевого бенефіціарного власника пайових інвестиційних фондів та недержавних пенсійних фондів.

Статтею 11 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-ІХ (далі – Закон), визначено обов'язок для компанії з управління активами, як суб'єкта первинного фінансового моніторингу, здійснювати заходи належної перевірки, зокрема, встановлювати кінцевого бенефіціарного власника клієнта або його відсутність, у тому числі шляхом отримання структури власності з метою її розуміння, та даних, що дають змогу встановити кінцевого бенефіціарного власника, та вживати заходів з верифікації його особи (за наявності).

Відповідно до пункту 31 частини першої статті 1 Закону клієнт – це будь-яка особа, яка, зокрема:

звертається за наданням послуг до суб'єкта первинного фінансового моніторингу;

користується послугами суб'єкта первинного фінансового моніторингу;

є стороною договору (для суб'єктів первинного фінансового моніторингу, щодо яких Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку відповідно до статті 18 цього Закону виконує функції державного регулювання і нагляду).

Відповідно до частини першої та третьої статті 41 Закону України «Про інститути спільного інвестування» (далі – Закон України про ІСІ), пайовий фонд – це сукупність активів, що належать учасникам такого фонду на праві спільної часткової власності, перебувають в управлінні компанії з управління активами та обліковуються нею окремо від результатів її господарської діяльності. Пайовий фонд не є юридичною особою і не може мати посадових осіб.

Крім цього, відповідно до пункту 30 частини першої статті 1 Закону кінцевий бенефіціарний власник - будь-яка фізична особа, яка здійснює вирішальний вплив (контроль) на діяльність клієнта та/або фізичну особу, від імені якої проводиться фінансова операція.

Кінцевим бенефіціарним власником для юридичних осіб є будь-яка фізична особа, яка здійснює вирішальний вплив на діяльність юридичної особи (в тому числі через ланцюг контролю/володіння).

Таким чином, враховуючи визначення кінцевого бенефіціарного власника, зазначеного в статті 1 Закону, встановлення кінцевого бенефіціарного власника у пайових фондах компанією з управління активами не здійснюється.

Щодо ділових відносин компанії з управління активами з іншими суб'єктами первинного фінансового моніторингу та у відносинах з третіми особами, слід зазначити, що згідно з положенням частини першої статті 42 та частини другої статті 43 Закону України про ІСІ, пайовий фонд створюється компанією з управління активами, та, зокрема, укладаючи договори за рахунок активів пайового фонду, компанія з управління активами діє від свого імені в інтересах пайового фонду.

Враховуючи вищевикладене, компанія з управління активами, як суб'єкт первинного фінансового моніторингу, що створила пайовий фонд, укладає договори за рахунок активів пайового фонду або діє в інтересах корпоративного фонду, здійснює вирішальний вплив на управління таких фондів та діє від свого імені в інтересах таких фондів, у відносинах з третіми особами, зокрема з іншими суб'єктами первинного фінансового моніторингу, повинна розкривати інформацію, що визначена Законом, зокрема, інформацію про структуру власності та кінцевого бенефіціарного власника компанії з управління активами, яка здійснює управління активами відповідного пайового фонду.

Згідно статті 1 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення»

(далі – Закон № 1057-IV) недержавний пенсійний фонд – юридична особа, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному цим Законом порядку.

Відповідно до частини шостої статті 8 Закону № 1057-IV, засновники будь-якого недержавного пенсійного фонду можуть бути засновниками компанії з управління активами та професійного адміністратора, з якими цей фонд уклав відповідні договори. Крім цього, статтею 13 Закону № 1057-IV, встановлено, що для забезпечення управління та здійснення контролю за поточною діяльністю пенсійного фонду утворюється рада пенсійного фонду.

Засновник (засновники) пенсійного фонду, роботодавці - платники корпоративного пенсійного фонду, а також роботодавці, які є вкладниками професійних пенсійних фондів, делегують своїх представників до складу ради фонду в порядку, передбаченому статутом фонду. Такі представники визнаються членами ради фонду після їх затвердження засновником (зборами засновників) фонду.

Відповідно до статті 14 Закону № 1057-IV, до повноважень ради пенсійного фонду належить, зокрема, затвердження інвестиційної декларації та змін до неї, укладення від імені пенсійного фонду договорів з адміністратором, компанією з управління активами або іншими особами, які мають право здійснювати управління активами пенсійного фонду, зберігачем, аудитором пенсійного фонду.

Таким чином, з урахуванням законодавчого визначення кінцевого бенефіціарного власника, останній в недержавному пенсійному фонді може бути відсутній.

Разом з тим, враховуючи статті 6, 13, 14 Закону № 1057-IV, а саме можливість засновників фонду бути засновниками компанії з управління активами та адміністратором недержавного пенсійного фонду, а також приймаючи до уваги їх право делегувати своїх представників до складу ради фонду, наявність або відсутність кінцевого бенефіціарного власника у недержавному пенсійному фонді необхідно для кожного фонду розглядати окремо, аналізуючи при цьому зв'язки між засновниками фонду, компанією з управління активами, адміністратором недержавного пенсійного фонду та членами ради фонду.

Питання 2. Яким чином та з використанням яких форм протягом дії перехідного періоду відповідно до пункту 7 розділу X Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані подавати інформацію про порогові фінансові операції?

На офіційному вебсайті Держфінмоніторингу (www.fiu.gov.ua) у рубриці Фінансовий моніторинг/Технології/Для небанківських установ розміщені Рекомендації щодо подання з 28.04.2020 року до Держфінмоніторингу інформації про фінансові операції.

Зокрема, зазначеними рекомендаціями передбачено, що у разі подання інформації про порогові фінансові операції суб'єкт первинного фінансового моніторингу при заповненні форми № 2-ФМ у полі 610 «Ознаки фінансової операції, що підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу (код)», зазначає код порогової фінансової операції відповідно до Інструкції щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 29.01.2016 № 24, згідно додатку 2 «Довідник кодів ознак фінансових операцій за результатами обов'язкового фінансового моніторингу».

Питання 3. Які коди необхідно заповнювати в полі 611 форми № 2-ФМ «Реєстр фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу» у разі подання інформації про операції політично значущих осіб?

На офіційному вебсайті Держфінмоніторингу (www.fiu.gov.ua) у рубриці Фінансовий моніторинг/Технології/Для небанківських установ розміщені Рекомендації щодо подання з 28.04.2020 року до Держфінмоніторингу інформації про порогові фінансові операції, у тому числі, здійснені політично значущими особами.

У разі подання інформації про порогові фінансові операції рекомендовано суб'єктам первинного фінансового моніторингу при заповненні форми № 2-ФМ у полі 610 «Ознаки фінансової операції, що підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу (код)», зазначати наступні коди:

- код 5601, якщо клієнт є політично значуща особа;
- код 5602, якщо клієнт є членом сім'ї політично значущої особи;
- код 5603, якщо клієнт є особою, пов'язаною з політично значущою особою.

Окремий наголос слід зробити на тому, що при поданні інформації про порогові фінансові операції, у тому числі, здійснені політично значущими особами, поля 611, 612, 613 та 614 форми № 2-ФМ відносяться до 610 поля «Ознака фінансової операції, що підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу (код)», і використовуються для зазначення безпосередньо кодів ознак: якщо фінансова операція має лише одну таку ознаку – заповнюється одне поле, дві ознаки – два поля.

Інструкцію щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.01.2016 № 24.

Питання 4. Чи вважається пороговою фінансовою операцією фінансова операція клієнта-юридичної особи на суму 400 тисяч гривень та вище, якщо

кінцевий бенефіціарний власник такого клієнта є публічно значущою особою або особою пов'язаною з публічно значущою особою?

Відповідно до підпункту «а» пункту 8 частини другої статті 8 Закону суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний повідомляти Держфінмоніторинг про порогові фінансові операції.

Абзацом першим частини першої статті 20 Закону визначено, що фінансові операції є пороговими, якщо сума, на яку здійснюється кожна із них, дорівнює чи перевищує 400 тисяч гривень (для суб'єктів господарювання, які надають послуги у сфері лотерей та/або азартних ігор, - 30 тисяч гривень) або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну за офіційним курсом гривні до іноземних валют і банківських металів 400 тисяч гривень на момент проведення фінансової операції (для суб'єктів господарювання, які надають послуги у сфері лотерей та/або азартних ігор, - 30 тисяч гривень), за наявності однієї або декількох ознак встановлених абзацами 2-5 цієї статті.

Так, згідно із абзацом третім частини першої статті 20 Закону пороговими фінансовими операціями є фінансові операції політично значущих осіб, членів їх сімей та/або осіб, пов'язаних з політично значущими особами.

Політично значущі особи в розмінні пункту 47 частини першої статті 1 Закону це фізичні особи, які є національними, іноземними публічними діячами та діячами, які виконують публічні функції в міжнародних організаціях.

Члени сім'ї це чоловік/дружина або прирівняні до них особи, син, дочка, пасинок, падчерка, усиновлена особа, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, зять та невістка і прирівняні до них особи, батько, мати, вітчим, мачуха, усиновлювачі, опікуни чи піклувальники (пункт 70 частини першої статті 1 Закону).

Водночас, пунктом 42 частини першої статті 1 Закону визначено, що особи, пов'язані з політично значущими особами, це фізичні особи, які відповідають хоча б одному з таких критеріїв:

відомо, що такі особи мають спільне з політично значущою особою бенефіціарне володіння юридичною особою, трастом або іншим подібним утворенням або мають будь-які інші тісні ділові зв'язки з політично значущими особами;

є кінцевим бенефіціарними власниками юридичної особи, трасту або іншого подібного утворення, про які відомо, що вони де-факто були утворені для вигоди політично значущих осіб.

Отже, пов'язаними з політично значущими особами є виключно фізичні особи.

З урахуванням наведеного, фінансова операція юридичної особи, кінцевим бенефіціарним власником якої є політично значуща особа або особа пов'язана з публічно значущою особою, здійснена на суму, що дорівнює чи

перевищує 400 тисяч гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну за офіційним курсом гривні до іноземних валют і банківських металів 400 тисяч гривень на момент проведення фінансової операції не відноситься до порогової фінансової операції, за ознакою визначеною абзацом третім частини першої статті 20 Закону.

При цьому зазначаємо, що додаткові заходи, які суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний здійснювати стосовно клієнтів, які (кінцеві бенефіціарні власники яких) є політично значущими особами, членами їх сімей та особами, пов'язаними з політично значущими особами, визначені частиною тринадцятою статті 11 Закону.

Водночас, відповідно до статті 21 Закону, фінансові операції або спроба їх проведення незалежно від суми, на яку вони проводяться, вважаються підозрілими, якщо суб'єкт первинного фінансового моніторингу має підозру або має достатні підстави для підозри, що вони є результатом злочинної діяльності або пов'язані чи стосуються тероризму або фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

При визначення того, чи є підозрілою фінансова операція або діяльність, суб'єкт первинного фінансового моніторингу враховує типологічні дослідження, підготовлені Держфінмоніторингом, а також рекомендації суб'єктів державного фінансового моніторингу.

Питання 5. Особливості подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу до Державної служби фінансового моніторингу України повідомлення про фінансові операції з готівкою?

Підпунктом «б» пункту 8 частини другої статті 8 Закону визначено, що суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний повідомляти Держфінмоніторинг про порогові фінансові операції з готівкою (внесення, переказ, отримання коштів) протягом п'ятого робочого дня місяця, наступного за місяцем, в якому фінансові операції були здійснені.

На 45-му засіданні Робочої групи з розгляду проблемних питань суб'єктів первинного фінансового моніторингу – небанківських установ та аналізу ефективності заходів, що вживаються ними для запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, розглядалися питання, які стосуються подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу повідомлень про фінансові операції з готівкою.

В протоколі зазначеного засідання зафіксовано, що повідомлення про фінансову операцію з готівкою надає тільки той суб'єкт первинного фінансового моніторингу за допомогою якого клієнтом здійснювалася операція з внесення готівкових коштів, ініціювання переказу.

Зазначений висновок є релевантним і в рамках даного протоколу.

Разом з тим, слід зазначити, що у разі, коли кінцевим отримувачем коштів є суб'єкт первинного фінансового моніторингу (наприклад, страхова компанія, професійний учасник фондового ринку тощо), то він, у відповідності до вимог статті 20 Закону, також зобов'язаний повідомити про таку фінансову операцію, у разі наявності інших ознак.

Окремий наголос слід зробити на тому, що нормативно-правові акти Національного банку України, які регулюють безготівкові розрахунки і проведення касових операцій та містять терміни «готівкові» розрахунки, необхідні для врегулювання правовідносин, що виникають у сфері здійснення готівкових та безготівкових розрахунків.

Вказані терміни, які містяться у зазначених нормативно-правових актах Національного банку України, та терміни, що вживаються в нормативно-правових актах з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, можуть мати різне тлумачення та вживаються виключно у сфері, правовідносини у якій врегульовані нормативно-правовим актом.

Питання 6. Чи буде запроваджений механізм електронної взаємодії між суб'єктами первинного фінансового моніторингу та Державною службою фінансового моніторингу України, зокрема щодо подання форм № 1-ФМ, № 2-ФМ через особистий кабінет на офіційному вебсайті Держфінмоніторингу та чи будуть в такому випадку встановлені вимоги до програмного забезпечення?

Держфінмоніторингом розроблено проєкт постанови Кабінету Міністрів України, якою затверджується Порядок подання інформації для взяття на облік (зняття з обліку/поновлення на обліку) суб'єктів первинного фінансового моніторингу, реєстрації, та подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державній службі фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення (далі - Порядок).

В Порядку визначено механізм подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу інформації до Держфінмоніторингу. Проєкт постанови розміщено на офіційному вебсайті Держфінмоніторингу у розділі: Законодавство/Оприлюднення проєктів актів.

Разом з тим, наразі проводиться модернізація інформаційної системи Держфінмоніторингу згідно вимог проєкту постанови.

Питання 7. Особливості подання інформації до Державної служби фінансового моніторингу України з використанням програмного забезпечення «Експерт-ФМ» у зв'язку із виключенням ТОВ «Ключові системи» з Довірчого списку кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг Міністерства цифрової трансформації України згідно із наказом Міністерства цифрової

трансформації України від 04.06.2020 № 88.

Наказом Міністерства цифрової трансформації України від 04.06.2020 № 88 «Про виключення кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг з Довірчого списку» ТОВ «Ключові системи», послугами якого користуються суб'єкти первинного фінансового моніторингу – небанківські установи, при поданні повідомлень про фінансові операції, та Держфінмоніторинг, виключено з Довірчого списку кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг Міністерства цифрової трансформації України, а видані ним сертифікати електронних ключів є нечинними, тому, при інформаційній взаємодії суб'єктів первинного фінансового моніторингу із Держфінмоніторингом, використання електронних довірчих послуг від ТОВ «Ключові системи» стало неможливим.

За зверненням розробників програмного забезпечення електронного інформаційного обміну з питань фінансового моніторингу та надавачів електронних довірчих послуг Держфінмоніторингом проведено тестування відповідного програмного забезпечення з використанням кваліфікованого електронного підпису, сертифікати яких видано:

кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг Інформаційно-довідковий департамент Державної податкової служби України;

кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг Державного підприємства «ДІА»;

кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг ТОВ «ДЕПОЗИТ САЙН».

Звертаємо увагу, що на сьогодні до переліку кваліфікованих надавачів довірчих послуг та розробників програмного забезпечення також включено:

кваліфікований надавач електронних довірчих послуг ТОВ «АРТ-МАСТЕР»;

кваліфікований надавач електронних довірчих послуг ДП «УСС».

У зв'язку з зазначеним внесено відповідні зміни до Переліку кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг та розробників програмного забезпечення (розділ офіційного вебсайту Держфінмоніторингу: «Фінансовий моніторинг/Технології/Для небанківських установ»).

Разом з тим, звертаємо увагу, що відповідно до абзацу третього пункту 21 Порядку подання інформації для взяття на облік (зняття з обліку) суб'єктів первинного фінансового моніторингу, виявлення та реєстрації, а також подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державній службі фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 552 від 05.08.2015, у разі неможливості у встановлені Законом строки надіслати

Держфінмоніторингу повідомлення про фінансову операцію в електронному вигляді таке повідомлення надсилається у паперовому вигляді за формою, встановленою Мінфіном.

**Директор Департаменту
координації системи
фінансового моніторингу**

Олександр ГЛУЩЕНКО

**ПОГОДЖЕНО:
Перший заступник Голови**

Ігор ГАЄВСЬКИЙ